

Сшиток 36. 20. цвітня 1923

Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт

Блюм

— Нічого не втворюю, ласкавий пане? А може зробимо який інте-
рес, пане бароне?

— Неможливе! Даруйте князю — того зрозуміти я не в силі — кликнув молодий лікар. — Чоловік сей через кілька тижнів був під моїм особистим доглядом на клініці, я бачив його кілька разів кожної днини, а однак ні сліду умової недуги я не доглянув!

Князь здвигнув раменами.

— Видно, вдалось йому вивести вас в поле, пане докторе. Остаточню можливо, що хвороба появилася доперва пізнійше. Зрештою нам треба було освободитись від того нахаби й помістили його в домі божевільних!

Молодий лікар не міг того зрозуміти. Пізнав також, що ця розмова справляє старому князеві велику прикрість. Тож встав і заявив:

— Даруйте князю, що я вас турбував, але ходило мені дуже о се, щоб дізнати ся про долю того нещасного чоловіка. Є для мене великою загадкою, яким чином він би попав в божевіле. Аджеж — як лікар — був би я бодай дещо запримітив. Крім сього: чоловік той не робив на мене вражіння звичайного обманця. Противно: я і всі мої товариші повірили в його оповіданє, з якого пробивалася тільки правда та його чесні наміри.

— Можливе! — відповів князь. — Коли не є хорий, то все таки є знаменитим актором, бо й тут нас старався зворушити. Мушу сказати: славити Бога, що мій братанок увільнив мене від того чоловіка та примістив його в безпечному місці.

Князь встав на знак, що вважає розмову скінченою. Доктор Бравер вклонив ся йому і вийшов.

В короткий час після того, як доктор Бравер увійшов до княжого сальону, хотіла туди увійти також Елена. Вона була зібрана до виходу й хотіла попрощати ся з князем. Перед дверми — в передній кімнаті спинила ся. Почула якийсь чужий голос в кімнаті і назвиско Ерика Нелідова. Се її прикувало на місці. Підслухала цілу розмову. Відразу рішилась що робити.

Коли доктор Бравер вийшов із княжої палати, почув позад себе якийсь скорий хід. Відвернув ся і побачив гарну, багато прибрану молоду жінку.

— Вибачайте — сказала Елена, а на її лиці виступив

багрянець — чи маю честь говорити із паном доктором Бравером?

Молодий лікар здивовано видивив ся на неї. Був тут зовсім чужий. Звідки ся пані знає його назвіско?

— Так, ласкава пані! — відповів. — Називаю ся Бравер.

— Даруйте, що перепиняю вас на вулиці — знова оправдувалась Елена — але хочу конче із вами поговорити в справі дуже важній, яка відносить ся до князя Ерика Нелідова. Я дочка князя Вальдемара Нелідова, з яким тільки що пан доктор говорили! Ненарочно я підслухала вашу розмову і дізнала ся, що ви горячо заняли ся долею мойого бідного кузина, за що вам сердечну подяку складаю.

Лікар дивив ся на гарну незнакому.

Чому його затримує? В якій цілі? Чому вона називає того нещасного чоловіка своїм кузином?

— Йдім далше! — просила Елена, розглядаючись кругом трівожно. — Коли позволите, підведу вас, щоб не звернути на себе уваги.

Лікар мовчки кивнув головою. Був так змішаний, що не знайшов слів на відповідь.

— Позвольте, мій пане — скоро сказала Елена — поясню вам цілу справу. Я сильно переконана, що той, що від кількох тижнів так вміло виступає тут як братанок мойого батька, є звичайним обманцем.

Доктор Бравер здержав ся, але Елена кивнула на нього щоб йшли далше.

— Так — вона продовжувала — се мое сильне переконанє, хоч на бажанє мойого батька, той мнимий князь посватав мене. Колишні мої здогади набрали з часом цілковитої певности і тому, коли сей нещасний вернув до вітчизни, я одинока повірила в його запевненя. На жаль, я не мала доказів, щоб йому допомогти.

Лікарєви видало ся се все дивною загадкою.

— Вибачайте пані — нарешті промовив, бистрим оком міряючи Елену. — Ви сказали, пані, що ви є нареченою мнимого князя. Коли йому не вірите, чому отверто не скажете про се батькови?

Елена поблідла й очі спустила в долину. Лице її зраджувало глубокий біль.

— Не можу вам на се відповісти — се моя тайна! — непевним голосом сказала. — Доки не матиму зовсім певних доказів, не зможу явно виступити. Я думаю, ви пімете се: Коли мій самозванчий кузин перед кількома місяцями тут явив ся, він своєю рішучістю та поведенням вспів цілковито з'єднати собі серце мого батька. А коли після якогось часу заявив князеві, що бажав би оженити ся зі мною, мій батько був вельми радий тому, бо се було здавна його мрією. А його радість була так велика, що я рішилась прийняти ошвидчини молодого князя лиш тому, щоб батька вдоволити. Та я не довіряла йому та гидувала ним, але, не маючи ніщо певного, мусіла мовчати. Аж якось старий слуга, що довгі літа перебув на княжому дворі, остеріг мене, що він зараз після повороту молодого князя переконав ся, що він не є Ериком Нелідовим. Він також сказав мені, що його молодий пан, про якого слід від довшого часу був пропав, мав за лівим ухом знак. Сей же, що підшиваєть ся під ім'я князя, того знаку не має. На жаль, невдовзі опісля нещасливий случай спричинив смерть старого слуги, а з ним пропав одинокий мій свідок... Я вже втратила була всяку надію, аж несподівано являєть ся у нас знаний вам молодець і витає мого батька, як свого стрія. Жах великий відбив ся на лиці мого нареченого — він або знав прибуваючого, або бояв ся може висвітлення правди. Та се однак не вивело його з рівноваги — холоднокрівно відправив дійсного князя, називаючи його обманцем.

— Се страшне! — промовив лікар. — Признаюсь, що коли ваш батько передімною назвав того молодця обманцем якийсь внутрішній голос остерігав мене, що так не є, та що той молодець не обманив мене!

— Ні, ні! — не обманив! — перебила Елена. — Вірте мені, що хиба ніхто другий не терпить так з його причини, як я. Але не бачу виходу; не знаю як освободити себе від ненависного супружа із тим чоловіком... Случай звів мене із нареченою того нещасного князя — вона остала йому вірною в час довгої розлуки. Ви зрозумієте розпукку бідної дівчини — на колінках просила милосердя у мого батька. Але він, той самозванчий князь, вмів обманити серце мого батька, вмів вговорити в нього, що прибувший молодець се обманець. І тому мій батько не мав ми-

лосердя над бідною дівчиною та відпустив її від себе без слова потіхи. Однак я сама рішила порозуміти ся із Евою Вернер та допомогти їй нареченому здобути втрачені права. Чи розумієте мене тепер? Хиба розумієте вже як страшною є для мене думка, що незабаром я-б мала стати жінкою того нахаби!

Молодий лікар глядів на неї поважно, допитливо.

— Будучи на вашому місці — сказав — я-б те все розповів князеві! А тоді доперва ваш батько прозрів би та правда побідилаб!

Елена знова здригнулась й відвернула своє лице.

— Ні, ні! Не можу про се говорити з батьком... А може — добавила по хвилі — може вкінці не буду мала иншого вибору і...

Хвилю йшла мовчки побіч лікаря а відтак нагло благаючим голосом промовила:

— Пане докторе, ходіть зі мною до Еви Вернер, нареченої того нещасного молодця. Дайте їй нагоду подякувати вам за ту прислугу, що ви висвідчили її любовому.

Лікар троха отягав ся, але остаточно пристав на се й обоє пішли.

— Все, що лиш в моїй силі буде — сказав доктор Бравер — все зроблю. Я не вірю, щоб молодий князь збожеволів. Ніколи я не запримітив у нього ніяких познач умової хвороби. Жаль мені дуже молодого князя; признаюсь вам, що він ще в Лондоні з'єднав собі моє співчуте!

Прибули до Евиного мешканя а вона чимало здивувалася побачивши Елену в товаристві незнакомого мушцини.

— Ось я вам привела приятеля бідного Ерика — заявила Елена. — Се доктор Бравер із Лондону, що недавно тому допоміг Ерикови сюди повернути.

Сльози вдячності появили ся в Евиних очах. І вона і Евані Вернер сердечно привитали молодого лікаря і зараз, так в четверо, почали поважну розмову.

Ева розповіла про те, що дізнала ся на поліції. Її нареченого віддали під догляд лікарів в шпитали нервових недуг, що був побудований у віддалі якої пів години дороги поза містом. Розумієть ся, вона його відшукала, але надармо просила, щоб їй хоч на хвилину дозволили поговорити з нареченим. Рішучо відказали їй.

Доктор Бравер уважно прислухував ся оповіданню Еви й рішив в який будь спосіб розв'язати загадку. А потім — а бояв ся того — ще якесь „щось” заважило в його рішенню: се Елена, котрої незвичайна краса зразу його до себе прикувала.

В часі розмови згадав, що передовсім хоче віднайти свого товариша доктора Дерінга, з яким відбував спільні студії, а коли се зробить, приобіцяв займити ся рішучо справою молодого князя Нелідова.

Коли згадав імя Дерінга, Ева здригнулась.

— Доктор Дерінг? — спитала. — Такий лікар є — о скільки добре пам'ятаю — в заведенню, де перебуває мій наречений.

— Можливо! — відповів доктор Бравер — мій приятель якраз є лікарем нервових недуг. Так, се він. Чудесно. Тепер вже легка справа. Без великого труду дістану ся і до закладу і до нещасного князя!

Із радості аж сльози станули в Евиних очах.

Ще тої самої днини пішов доктор Бравер до того закладу. Після години ходу добив ся до ціли. Спитав про доктора Дерінга. Завели його до салі прийнять, де за хвилиню явив ся також доктор Дерінг. Він лиш спинив ся на порозі як враз і скрикнув з радості:

— Здоров був, Юріє! Се ти — старий друже? Алеж бо ти змінив ся за тих кілька послідних літ!

Привитали ся сердечно. Почали згадувати давні часи, а оповіданню їх не було кінця. Відтак змінили тему розмови і нагло доктор Бравер спитав:

— Скажи но мені, Ервине — у вас є під наглядом хорий, якого і я добре знаю... Був колись в Лондоні, на клініці, звав ся Ерик Нелідов і тоді я був дуже зацікавив ся ним. Не знаю, що думати про нього: чи се який нахаба, чи може хорий на умі.

Доктор Бравер із розмислом так говорив, щоб не розярити підозріння у свого друга.

А доктор Дерінг скоро підхопив:

— Розумієть ся: вмовив в себе княже походжене. Позатим се милий чоловік, високо освічений із широким світоглядом. Радо із ним розмавляю. Одного лиш не можу зачіпати, а се: його княжої гідности.

— Чи заведеш мене до нього? — спитав Бравер.

Дерінг згодився на це й завів свого друга до відділу, де приміщений був Ерик Нелідов.

Але той лиш глянув на свого добродія, крикнув із радости й підійшов до нього.

— Мій Боже! — кликнув. — Чи-ж би це правдою було — доктор Бравер, це ви тут?

Молодий лікар сердечно стиснув його за руку й весело промовив:

— Певно, це я! Захотів побачити де перебуваєте. Так давно ні знаку життя не даєте!

Ерикова радість зразу пропала. Тяжко дихаючи відповів:

— Пане докторе, я не писав, бо не сталося так, як я думав.

А коли на мить доктор Дерінг відвернувся, доктор Бравер дав знак Ерикови, яким остеріг, що він йому не ворог.

Тимчасом доктор Бравер говорив про всякі найріжнородніші справи, передав йому поздоровлення із Лондону і розказував про різних визначних людей із клініки, яких знав також і Ерик.

Хтось постукав у двері — покликано доктора Дерінга до хворого.

— Вибачай, верну за хвилю! — звинився Дерінг і вийшов.

Тоді доктор Бравер промовив до Ерика:

— Послухайте мене! Приношу вам щирі від серця нареченої поздоровлення. Сьогодні я був у нього. Не теряйте надії — все гаразд буде. Лиш заховуйтеся спокійно. Ваша кузинка, дочка старого князя, є вашим вірним другом й маємо надію, що зможемо вам привернути належні вам права.

Ерик здивувався.

— Моя кузинка? Єлена — наречена того — того обманця?

— Так! вона все знає про нього! Ненавидить його та бажає увільнити ся від нього! Тому й получила ся із вашою нареченою й старається доказати, що се вам належать княжі права.

Ерикове здивоване не мало границь.

— Тепер же не говоріть про се — остерігав. Не трайте відваги, друже, та вірте, що Бог вас не опустить!

Як раз втворили ся двері й увійшов доктор Дерінг. Ще часок остали із хорим, але вже не довго.

Після їх відходу Ерик впав на коліна. Не міг сліз спинити.

— Так, Ево моя! Глядім із надією в будучність. Так, моя дорога, тепер я надією живу, бо вірних другів маю!

РОЗДІЛ СХІВ.

ПОДВІЙНИЙ ОБМАН.

Пригоди минулих днів вельми зажурили Олексу. Дійсно, так близька присутність Ерика Нелідова, з кожною хвилиною загрожувала йому відкриттям. Також відчував, що Елена ненавидить його та бажає позбутися. Хотів приспішити день вінчання. Ставши законним чоловіком Елени, чувби ся багато безпечнішим.

Якраз вертав домів, цілковито думками зайнятий. Тільки що був у своєї нареченої, а її байдужність та холодна здержливість дуже роз'ярили його.

Наміряв ся втворити фіртку до свого парку, коли нараз почув якесь шарудінє, а коли оглянув ся, замітив якогось старого жида із кошем різного товару.

— Нічого не вторгую, ласкавий пане? — спитав хрипливим голосом. — А може зробимо який інтерес, пане бароне?

Олекса хотів відвернути ся, та нагло звернув більшу увагу на жида, якопо голос — здавалось йому — знав.

— Нічого не вторгую, ласкавий пане? — Нехай пан барон оглянуть які прекрасні річи маю. Все не дороге, та добре, пане бароне!

Олекса хотів йти дальше, коли се жид вхопив його сильно за рамя.

— Хвилинку мусиш мене вислухати! — відозвав ся.

Із трудом здержав Олекса оклик здивованя.

— Се ти — ти? — спитав нерадо.

— Так — я! — зареготав ся старий жидиско. — А що? Не пізнав би ти мене в такому перебраню?... Хитрун з мене — що? Поліція не так скоро віднайде мене.

— Чого-ж ти тут знова хочеш? — кликнув Олекса. — Аджеж я тобі говорив, щоб ти мені не докучав!

— Е, що ти мені там говорив! — відрубав той з погордою. — Роблю, що самий хочу. Дай мені спокій! От радше розкажу тобі дещо цікавого: Ти певно знаєш вже від нашого друга Мербаха, що, задля більшої певности, свого часу я прибрав був твоє назвиско. Мимо того — не повело ся — впав я властям в руки. І Олекса Рандовський поманджав у вязницю!

— Драбе! — кликнув Олекса. — Так, розказував мені про се Мербах, але відберу тобі охоту вдруге під моє імя підшиватись та злочину допускатись.

— Ха, ха, ха! — зареготав ся той другий. — Такого чесного імени не все можна вживати. Здаєть ся, вигіднійше буде колись назвати себе князем Нелідовим.

Олекса старав ся здавити злість у собі.

— Чого хочеш? — говори!

— Хочу лиш докінчити своє оповіданє: — Час якийсь я мусів пересидіти у вязниці, як Олекса Рандовський. Аж тут одної днини — моє здивованє та радість прямо границь не мали — дістаю сердечний листок, фіялками пахучий, писаний жіночою рукою. Листок був від Асти, яка в ньому запевнювала мене про свою горячу любов та звідомляла що все можливе зробить, щоб лиш мене із вязниці увільнити!

— До чорта! — заскреготав зубами Олекса, що вже доміркував ся всього.

— Розумієть ся — говорив Волдінг дальше — я оставив її із думкою, що се я „її любимий Лесик“. А коли остаточно — завдяки її безмірній любові — втворила ся моя вязниця, я подякував прекрасній Асті за її стараня. Но, і тепер я зовсім свободний. Задля осторожности я ось так перебрал ся та доперва від недавна нахожду ся в сьому місті. Але із грішми у мене неясно і тому ось мене бачиш. Лесю, ти мусиш мені допомогти!

— Го-го! мій любчику — мушу? — бісячись вигукував Олекса. — Хто тобі сказав, що мушу? Ні, мій друже, розглянься за ким другим — від мене не роздобудеш ні зломаного сотика.

Волдінг схрестив руки на грудях та визиваючо глянувши на Олексу, так промовив, злобно підсміхаючись:

— Ні зломаного сотика? Дивіться — звідки така відвага? Га, га! мій друже — знаю я добре, що дістану від тебе — та ще не мало гроший!

— Ні за що в світі! — крізь зуби процідив Олекса. — Сього вже за багато!

— Не бійся, мій друже, не знищу тебе! Се вже останній раз. Маю чудесні наміри, вже більше не користати му із твоєї приязні.

— Дай мені святий супокій! — відпер Олекса. — Знаю я, ті твої „наміри” — нічого не дам!

В очах Волдінга заграли ворожі вогники.

— Надумайся, Лесю! — грізно промовив. — Знаєш, що маю в руках тебе і Асту. Так не дражни мене, раджу тобі по доброму.

Олекса, в безсильному гніву, затиснув кулаки. Волдінгова попроза мала добрий наслідок.

— Кілько хочеш? — спитав розбішеним голосом.

— Но, думаю, що на початок 3,000 гульденів мені вистане!

Олекса заляв. Одно розумів, що мусить платити! Добув із мошонки бажані гроші а подавши їх Волдінгови, сказав:

— Але раджу тобі, виминай мене! Бо і в мене терпеливості не стане!

Олекса не міг панувати над своїм гнівом коли бачив з якою злобною насмішкою Волдінг ховав подані собі гроші. З поспіхом відійшов.

Позад себе ще почув побідний сміх Волдінга, що довго ще дивився за відходячим.

— А бачиш, мій любчику! — радувався. — Я-ж тобі казав, що заплатиш. Але тепер мушу взятися за якусь порядну роботу, бо мені вже відпала охота від того волокитства.

Звернувшись в сторону міста й зайшов до одного із

заїздних домів, де збиралось дуже непевне товариство.

Тут в темному кутку сидів його приятель Мербах.

— Но, і як? Обскубав його? — спитав.

— Чудесно! — була відповідь. — Кидав ся, але не допомгло. Мусів — тай дав!

Зажадав вина й присів ся коло свого друга, якому також дав частку гроший.

— Ось, маеш! — говорив. — Придасть ся тобі, бідняку. Я-б дав тобі більше, ко-б лиш міг. От, тепер бодай маю щось в кишени — чоловік зовсім инакше чуєть ся із тим!

І Мербах також — в наслідок дарованих гроший — був в доброму гуморі. А міряючи свого приятеля від стіп до голови, сказав:

— Знаєш Волдінг, ти повинен щось зробити... Я-б сказав: ожени ся із якою богачкою!

Волдінг був веселий без границь. Але тут нараз став поважний і заявив:

— Думка не дурна! Колиб чоловік добре попав, мав би запевнену будучність.

Тепер Мербах у веселий спосіб почав представляти йому всі вигоди супружества. Та се Волдінга не розсмішило, він вже остав поважним. А коли після години розійшли ся, Волдінг тяжко задуманий поступав вулицею й дивну розмову вів самий з собою.

А також у своєму мешканю був задуманий та поважний. Невжеж то Мербахова порада так вплинула на нього?...

— — — — —

Для бароники Говарт настали — як здавало ся — часи найбільшого щастя. Була в посіданю великого майна, була панею величавого замку. І барон Альфонс почав вживати життя та світа, здорово обскубуючи матірню касу. Зразу вона старала ся спиняти ті всі його забаги, але від часу тої то прикрої ночі серед мовчаливого ліса, барон Альфонс якось дивно впливав на свою матір. Коли йому докоряла за безмірне траченє гроший, або коли не хотїла йому дати гроший, — він лиш якось так дивно глядїв на неї, або дивачно підсміхав ся, а тоді прекрасна та жінка робила все, чого він лиш бажав.

Синова легкодушність та безмірне трачене грошей затроювали жите прекрасній вдовиці. І вона також бажала вживати солодощів життя. Аджеж вона була в найкращих своїх літах — моглаб ще попасти яке щастє. Загадала віддати синові частину майна на власність, сама же рішилась піти після власних забагів.

Коли вона про се згадала синові, він всміхнувся а допитливим оком споглядаючи промовив:

— Ні, мамо, про се не думайте! Ми разом мусимо держати ся. Коли dokonче хочете вибратись в дорогу — так гаразд! — З вами я-б також хотів троха світа пізнати!

Замовкла й не згадувала більше про се.

Перші тижні, після смерти свого чоловіка, перебула самотинно — аджеж перед світом треба було вдавати сумної вдовиці. В самотині же своїй снувала найпишнійші заміри.

Не часто виходила із палати, хоч найбільшим її бажанєм було показати ся товариству.

Часто, коли сиділа в глибокій задумі при вікні, бачила у вікні протилежного будинку якогось старшого мушину. Кілько же разів вона глянула на нього, він скоро переводив свій погляд на вулицю.

І на диво — барониха що раз частійше споглядала на того пана, якого ціла постава та поведене зраджували шляхотне походжене. Без сумніву був се якийсь високий військовий урядник.

І скоро переконала ся барониха, що її сусід часто за дня виїздить в товаристві старшого вже слуги, прибраного в богатий убір.

Почала довідуватись хто він такий, і незабаром дізналась через свою служницю, що її сусідом є граф Байтен, який недавно тільки що спровадив ся до тої камениці та заняв там цілий перший поверх.

Се ще більше її зацікавило, особливо, що кілько разів станула при вікні, зараз також являв ся напроти той граф — і не раз їхні погляди стрічали ся.

Якраз знова наблизила ся прекрасна вдовиця до вікна. Сьогодні однак видалось їй, що графа нема дома. Барониха бодай не доглянула його при вікні.

Нараз здригнула ся й подалась взад.

Чи вона добре бачить? Не помиляєть ся? Аджеж се хиба граф. Саме вийшов із дому враз зі своїм послугачем й пустив ся йти прямо до її хати.

Так — не помиляєть ся. Здержала віддих. Хвилино стояла непорушно, стиснувши руками філюючі груди. Аж тут — чути дзвінок.

— Ах! се він! — кликнула радісно.

І побігла до свого будуару, щоб ще поправити де-що на собі.

Незабаром служниця принесла візитну карточку.

На карточці, в розі, красувалась графська корона, а здобленим письмом виписане було ім'я і назвисько:

Граф Герман Байтен

Сильний багрянець покрив лице баронихи на вид того назвиська, що так нагло побачила на карточці.

З трудом лиш могла закрити своє схвильоване перед цікавим оком служниці, що — як се звичайно буває між такою послугою — бачила й розуміла більше, як се мож було по ній пізнати.

Тимчасом барониха троха охолола, схвильоване звільня її оставило й вона змогла заговорити.

— Попрося пана графа до сальону, нехай сяде й хвилинку пожде, а незабаром зійду — нарешті промовила до служниці непевним голосом.

Служниця вийшла.

Барониха ще цікаво зазирнула в зеркало та оглянула себе від стіп до голови.

Була вдоволена, бо всміхнулась сама до себе, струнку свою істать випрямила ще більше й легким ходом пішла зустрічати постя.

Але її серце напрасно товкло ся і то що раз сильнійше, в міру того, як наближала ся до сальону.

Мусіла вжити цілої сили волі, щоб запанувати над розбурханими нервами та показатись перед гостем свобідною та спокійною.

Коли нарешті увійшла до сальону, побачила як із одного в півколесо уставлених фотелів підносить ся поважна, повна гідности графська фігура та із лицарською чемністю підходить до ньої на привітання.

Також самий перше відозвав ся й сим знова дав їй троха часу прохолонуту.

— Ласкава пані баронова — промовив незвичайно чемно — може вибачить мені, що я, хоч дотепер зовсім незаний, поважив ся переступити поріг вашої хати. Але вважаю се своїм обовязком, як сусід пані баронової, здобути ся на відвагу доступити тої чести та особисто представити ся. Маю надію, що ласкава пані за сю мою смілість не муть гніватись на мене, чи не так?

Помимо великого з'усилля, яким барониха хотіла запанувати над собою, не могла запобігти тому, що її личко обляв горячий багрянець.

Але вдало ся їй викликати на личко милу усмішку та ввічливим рухом руки вказала графови фотель, запрошаючи, щоб заняв попередне місце.

Із сьої хвилі знова скористала, щоб від'зискати свободу та не дати замітити по собі якого будь несупокою.

З початку говорили про справи звичайні в таких хвилях, маловажні.

Опісля доперва розговорились на добре.

Граф розповів їй, що вертає із довшої подорожі із полудневих країв та що думає якийсь час тут перебути, бо хотів би оглянути в місті все, що тут гідне увагу та слави, особливо же хоче пізнати старинности міста та діла штуки а рівночасно також бажав би дати своїм кісткам довший супочинок після так тяжкої подорожі.

Слова його, а особливо згадка про подорожуване розбудили велике зацікавлене у баронихи. Як займаючим мусть бути для кожної жінки мущина, відріжняючий ся від свогою окруження чаром новостий які привіз з собою із далеких подорожий в екзотичних краях... Так і тут. Барониха з великим зацікавленем прислухувала ся оповіданням про далекі подорожі того чоловіка, в котрого хоч волос був вже сивиною припорошений, то все-ж таки було в ньому щось такого, що не допускало називати його старим; мав ще живі та повні світла очі, спружисті руки,

та живо всім переймався, про що самий говорив — одним словом, мимо старших літ поводився наче молодець.

Вмів же так живо говорити, так вмів слухача втягнути в круг своїх думок й зацікавити тим, що говорив, що барониха прямо очий не зводила із нього, та ловила кожде його слово й прямо аж забувала́сь слухаючи.

Дуже скоро позбула́ся першого несупкою, якого знала на вістку про відвідини того незнакомого чоловіка та в перших хвилях розмови із ним, та вже після якогось часу так свобідно з собою розмавляла, що комусь із далеку могло́б здавати́ся, що се якісь довголітні знакомі, а ні двоє людей, що перший раз в життю зійшли́ся.

І стало́сь так, що граф засиді́в ся у тої гарної вдовички о много довше, як на се позволяє звичай при перших відвідинах. Остав, бо промінистий погляд баронихи прямо, здавало́ся, придержував його на місци. А коли остаточно підняв ся, щоб попрощати́ся, здавало́сь їй, що се не година а лиш декілька хвилин в милій розмові із ним пройшло.

Розумієть ся, цвиту́ча ще Кльотильда ввічливого та милого сусіда горячо запрошувала, щоб частійше до ньої заходив, а пан граф знова не крив ся із тим, що пані баронова викликала у нього сильне вражі́нє.

Не тяжко буде читачеві відгадати настрій духа, в якому граф Байтен оставив барониху Кльотильду.

Прекрасна та пані довший час в задумі проходила́ся у своїому будуарі а що із природи була зарозуміла та жадна слави, то зараз заробіли́ся їй в голові смілі думки та очайдушні наміри та надії на будуче.

І так: в думці вже бачила себе жінокого того достойного пана, графинею Байтен, та представляла собі вже в думках, як то вона вестиме безжурне, веселе та принадне жите при боці того милого чоловіка та серед найвисших, аристократичних кругів товариства.

Таке станови́ско — се була́ її довго делі́яна мрія. Завсі́гди в своїому життю бажала займати перше місце серед аристократів, у всьому вести перед, бути осередком всього і то при боці найбільш елегантного та рівно милого чоловіка.

Коли вечером вернув Альфонс із міста домів, був незмірно здивований тим, що застав.

Ось його мати, що в останніх часах все була якась сквашена, знервована та подразнена, сьогодні нагло змінилася зовсім, була в незвичайному настрою та дуже весела.

Не довго тривало, а дізнався від матері, що саме було причиною тої зміни в її успокібленню та незвичайної тої під'охоти.

Самий також був незвичайно сим заскочений, коли почув про відвідини того незнакомого собі графа та на його лиці відбилося якнайвище здивоване.

— Се цікаве! — кликнув оживлений — що якраз сьогодні в клубі також про нього говорили. Несотворені річи розповідають люди про богацтва того пана! Кажуть, не знаю ще напевно скільки в тім правди, що іменно в Італії має мати більші земські посілости, яких вартість має правдоподібно, переходити кілька мільйонів

Ся вістка ще більше поділлала на Кльотильду.

До всіх своїх мрій, які в думках голубила, прибула ще одна, дотепер ще не почислена, а се: богацтва! мільйони!

У баронихи на устах появилася усмішка щастя, по тайна але многоважлива.

Отже буде не лиш графинею але ще й мільйонеркою! Але чи може Альфонс відгадав її скриті думки?...

Він якось так дивно вглянув ся в неї своїм поглядом, так допитливо, можнаб сказати.

Здавало ся, що тим поглядом (хотівби) сягнути в гллуб, до самого дна матірної душі.

Вже, вже втвирав уста, щоб насмішливого щось сказати, бо що до сего він ніколи не жалів матері, а однак почуте встиду, що все таки є вроджене кожній дитині, хоч і не свідоме, казало йому замовчати.

Вкусив ся в язик й нічого не сказав.

Барониха ще не скінчила встановленого звичаєм часу жалоби й се лиш, а властиво страх перед балачками, здержував її від того, що не втворила ще своїх сальонів для прийнять гостей.

Тепер би тимбільше радо втворила свій дім та принімала аристократичне товариство, щоб мати нагоду тим частійше запрошувати до себе графа Байтена.

Остаточно однак потішала ся тим, що також другою дорогою дійде до тої самої ціли.

Доміркувала ся, що се навіть ліпше складаєть ся, бо зможе його ліпше пізнати й до себе зближити, коли буде його сама приймати, а ні разом із більшим товариством, де мусілаб бути на услугах всім другим гостям.

Граф Байтен дуже радо скористав із запросин баронової. Приходив зразу рідко, відтак частійше і частійше аж і став щоденним гостем баронихи.

Супроти так частих відвідин граф Байтен мусів запізнати ся також із сином баронихи, Альфонсом.

Запізнавшись, син зовсім був тої самої гадки що до нового знакомого, що й мати.

Подивляв його манєри та миле поведене. І може бути, що догадувавсь замірів матері а лиш не мав відваги в голос про свої здогади висловитись.

Зрештою рішив сього не чіпляти.

Поволи, в душі навіть почав того бажати, щоб матері повело ся в її намірах та щоб дійсно віддала ся за графа, що остаточно було знаменитою партією для матері а й для нього представляло певні користи.

Надіяв ся, що тоді доперва буде мав достаточне жерело, з якого черпати ме гроші на покритє своїх видатків, получених із заспокоюванєм дорогих його налогів та приємностей, навичок та пристрастий.

А ся честилюбива пані баронова, кілька разів погадала про се, яке вимріяне щастє її чекає, аж розпливала ся в любовщах.

Серед тих радісних зворушень послїдних днів, серед рожевих мрій, навіть зовсім забула про нещасну свою минувшину.

Немилі згадки того, що було та минуло, вступали в тїнь та робили місце світлій теперішности та ще світліїшим намірам на будуче.

Вмовкав навіть прїзний голос її нечистого сумління, той голос, що так страшно її мучив нераз днями й ночами й ніколи не давав супокою.

Години за годинами минали їй на тихих розважуваннях, на снах на яві, солодких снах про будуче житє. Любувалась витворами своєї уяви, що розмальовувала ви-

мріяні образи найкрасшими казочними красками.

Граф же знова, чим відвідини його частійшими ставали та довше тревали, тим виразнійше давав розуміти, якого рода були його почування супроти гарної Кльотильди, тим виразнійше давав пізнати, що його одиноким та найгорячішим бажанєм є, щоб здобути її для себе — разна-все.

А треба було признати, що вмів забрати ся до того, щоб її з'єднати собі.

Аж любо було дивити ся як то він прав роль вельми вважливо лицаря, що то своїй дамі лиш служити хоче, та ні за що в світі не зробив би їй ніякої прикрости.

Злегенька давав зрозуміти, що він вважає себе настільки старшим, що не мавби ні права ні навіть наміру, щоб її так молоду і принадливу жіночку посісти а сим якраз найбільше підбивав Кльотильду, яку зі всього найбільше боліло се, що її літа так скоро й безповоротно та без щастя проминали.

Тож почувала ся щасливою, коли він їй згадував як то молодю вона виглядає, а тоді й вона із жіночою зручністю, не прямо, але із далеку підходила й піддавала йому відваги, даючи порозуміти, що вважає його ще досить зручним, щоб міг ще і з наймолодшим мущиною у сватів бі суперничити.

Так то з дня на день їхні відносини укладали ся, ставали зажилими та сердечними.

Барон Альфонс вмів незначно так свої справи уложити, що в тім часі, коли приходив граф, він можливо часто перебував поза домом й дуже рідко коли докучав їм своєю присутністю.

Обоє-ж вони мали много свободи та много нагоди, щоб розказувати собі те все, чого не говорить ся в присутности третьої особи, хочби найблизшої, а лиш в затишному закутку, в чотири очі.

Хоч прекрасна вдовиця ще й думати не могла про явну сполуку із своїм бажаним обожателем, бо їй ще рік жалоби не минув, то все-ж бодай частинно була вдоволена тим, що він тимчасом будь-що-будь без сумніву старав ся о неї.

Потішалась тим, що коли не сейчас, не так скоро, як

того бажала, то у всякому разі за кілька місяців буде жінкою пана графа Байтена, жінкою мільонера.

Річ зовсім ясна та зрозуміла, що так часті відвідини графа у баронихи Герват не остали ніякою тайною.

Скрізь в місті незабаром говорили ні про що друге, як лиш про се, що сей незмірно багатий пан, дивак, так прилипає до баронихи, що вже невдовзі таки поберуть ся.

Між цокотухами, яких нігде не бракує, заручини графа із вдовицею були вже довершеним ділом. Неодна така „чесна“ безплатна почта знала зовсім певно що вони вже заручені, та лиш явно оповістити того не можуть з причин зовсім звісних і не одна із тих непокликаних сторожів людської честі горіла святим вогнем обурення супроти вдови, що жалобою ще вкрита, вже насолоджувалася другим її поді шепотом піддавала многозначні свої здогади.

Коли же барона Альфонса питали прямо про се, скільки в тім правди, що говорять люди про матримоніяльні заміри його матері, він загадочно підсміхав ся та лиш здвигав раменами так, що ніхто нічого певного не міг дізнати ся від нього.

Хитро та зважливо, як належало супроти чужих влізливців, вмів молодий барон з другої сторони до графа відносити ся із вигладженою та добре обчисленою ввічливістю та сердечністю.

Йому залежало на сім, щоб того богача для себе з'єднати, бо числив ся із тим, що колись буде міг користати із його добросердності, поки ще ціле майно впаде в його руки.

Одного разу, коли барониха нетерпеливо вижидала приходу графа та, як звичайно, стояла за фіранками при вікні споглядаючи на вулицю чи він не йде — здрігнулася нагло, немовби громом поражена та мов мертвець збіліла.

Побачила бо між переходячими людину, на вид якої вся кров її збігла до схвильованого серця.

Чи се, минуле, що так сильно бажала забути, не могло потанути у філях вічного забуття?

Чи ті хмарливі тіні минувших днів та пригод все так

без упину мають її переслідувати?

Чи також тоді, коли здійснять ся її горячі мрії і, вона як жінка того багатого пана поїде із ним десь у світ, далеко із сих околиць, що насувають їй так прикрі спогади — чи навіть тоді немилосерний проклін минувшини не перестане тяжіти над нею?

Чи бодай тоді сумні сі привиди не остануть тут, щоб їй там не затемнювати світла та блиску сонця, якими вона хотілаб оточитись?

— Ах, коби хоч того була певною! — погадала, а тяжкий стогін, що добув ся із грудий, був найвиразнішим доказом, що вона сама заперечує тій блудній надії, якою надармо намагала себе обдурити.

Ах, коби так раз-на-все я могла забути про те, що остало за мною, що минуло! Коби я так могла без тої цілої журби, в незаколюченому супокою вживати того щастя, що так любо всміхаєть ся до мене! — думала в розпуці.

Але зараз же в слідуючій хвилі найшли їй на голову зовсім інші думки та зовсім новий настрій заволодів тою твердою душею, зовсім її опутавши.

Злобна, зарозуміла усмішка появилася на її мірних устах, вона вся випрямила ся пишно, самовпевнено а голова її стрімко підняла ся вгору.

— І що-ж є ще на світі, чогоб я мала обавляти ся? — шепотіла сама до себе. — Особливо тепер — добавила після хвилі, немов стараючись впевнити себе в тому якраз переконанню — коли я вже близько здійснення своїх мрій! О, ні! ні! Геть маро, геть зловіщі тіни та упирі! Не допущу, щоб ви затьмили мені світло мого щастя!

На її гарних устах осілась проміниста усмішка щастя та самопевнення, та вигладила чоло, зовсім затираючи на ньому всякі зморщкі, що їх несупокій та жура намагались там покарбувати.

— — — — —
— — — — —

Небавки заглянула через вікно — а вона все на вулицю споглядала — як із високої брами протилежного дому вийшов граф.

Йшов до ньої.

Не минуло ще й кілька хвилин, а вона вже вижидала в сальоні, щоб там привитати милого гостя.

На перший погляд пізнала, що граф виглядав якось инакше, як звичайно, якось дивно врочиство та настроєво.

Привитавшись, він сказав кілька незвичайно ввічливих слів й подав їй не велику але незвичайно гарну китицю рож, за які певно мусів досить високу ціну заплатити.

Барониха з усмішкою се прийняла. Їй дуже мило було слухати тих всіх похвал. Серце стукотіло нерівномірно, дико, бо якийсь внутрішній голос шепотів їй безнастанно, що якраз сьогодні здійснить ся се, чого від так давна собі бажала.

І дійсно!

Граф зараз же сердечнійше почав говорити й тепліший був, чим звичайно.

Вже в його погляді можна було відчитати оswідчини німі але горячі та готові до вислову.

Розказував, що деякі справи та відносини так складають ся, що мусіти ме вже в слідуючих днях виїхати із сього міста, але тяжко йому приходить оставляти сю місцевість, з якою так сильно дещо вяже його.

Вже сі послідні слова були многозначні, але барониха із жіночою хитрістю скоро спостерігла ся, що найкраще буде нічого не відповідати на се. І дійсно, ні словечком не відозвалась, а лиш по дівочьки завстидалась, та, мов п'ятнайдцятьлітня дівчина, очи долів спустила.

Тоді він наглим рухом захопив її за руку, якої вона остаточно зовсім не боронила, та горячими словами визнав її щиру, горячу любов — любов, на яку лиш мущина здобути ся може.

Се була величня побіда баронихи.

Вонаж дуже добре знала, що так буде, що до сього прийти мусить і на прихід того вона була приготована.

А однак, коли се вижидане щастє здійснилось, барониха не була в силі свого хвильованя зрівноважити. Воно їй цілковито обняло, їй стало якось так ніяково, що й промовити не була в силі.

Нарешті, доперва коли вдруге почав наставати, коли знова поновив свої горячі визнання любови та благав у ньої відповіди, вона підняла на нього сльозами щастя залиті очі та мяпким рухом простягнула до нього руку.

Він вхопив її руку та покритв горячими поцілуями.

Граф та баронова були в божевському, на-причуд гарному настрою. Він із радости не міг собі дати ради й прямо не знав, що з собою почати, коли вона, унимаючись, шепотом призналась, що вже від давна в глибині серця ховала горячі симпатії до нього а навіть і кохала його.

Сплівши руки, посідали на пишній отомані й віддали ся солодким мріям. В їхній уяві снувались принадні пляни будучого життя, яке від тепер мали вже вести не з'окрема, здалеку від себе, але разом.

Перші хвили після освідчин, ці перші хвили нового життя, коли то чоловік не належить вже лиш до себе, але і ще до когось другого та коли відчуває, що той, хтось другий, віддає нам себе також на вічність — ці хвили мають в собі щось опьянюючого, чадливого, що наче дурманом сповиває, поки чоловік навикне та ізжиєть ся з тою думкою про своє щастє.

У баронихи зворушилось серце та ковтало так, що мало не пукло. Не було се однак зворушенє, викликане трівогою або жахом. Ні! Противно! Тепер, коли бачила себе на верхівю свого щастя, добившись до мети своїх бажань, вернуло їй давне самовпевненє, свідомість своєї сили та чарів своєї краси.

Жінка ся пустувала та жартувала з такою свободою та без всякої застанови, наче дитина, так немов то останні місяці її життя раз-на-все затерли ся в її пам'яті.

І справді барониха мала причину, щоб так радіти та веселити ся, бути вдоволеною, щасливою та чваньливою:

Граф був чоловіком образованим; його поведене було так шляхотне та повне гідності, що її радість з причини посідання його була зовсім оправдана та зовсім зрозуміла. Той молодечий вогонь, що блистів в його гарних очах, та розкидав ясне проміне кругом, та похвальні слова, що ними так по лицарськи свій захват висказував, так її захопили, що вона поза ним не бачила нічого та нікого.

Юлиж остаточно почав граф прашати ся, запевнив її, що зараз завтра знова прийде.

Барониха була в чаду щастя.

Її погляд дивно блистів, коли ще пізно в ніч безупинну проходжувалась по салі прийняти її не думаючи про супочинок.

Воліла радше віддати ся мріям, стожкрать солодшим як сон. Ніхто бо радо не кладеть ся спати в той час, коли радіє своїм щастем. В таких разях чоловік хоче вичікувати, сторожити, немов би то на дні його душі ховав ся який жах перед насиллем, що в ночі то щастє може забрати.

І справді, нераз так буває, що лягаємо спати щасливі, возрадувані, а рано встаємо журбою сповиті. Або хтось, в протягу тих кількох годин, коли ми спокійно спочивали, забрав предмет нашого щастя, або — що гірше всього — самі обдираємо себе із того щастя, після холодної надуми розгадавши, що се, чим ми радїли вчєра вечером, сьогодні, при денному світлі, не представляє ніякої вартости.

Але у баронихи наразі не було того. Ніхто їй щастя не відбирав, ні вона сама не зменшувала його розсудливим думанєм. Без застанови віддавала ся своїм мріям, а не йшла у спальню тому, що їй так прямо милїйше мріяти було.

Хтоб був думав, що вона ще коли підійме ся так високо! Що граф, та ще правдивий граф, чоловік не поганий а до того ще так богатий, прийде й перед ньою зложить своє серце, почетне ім'я й принадні — свої мільйони.

Якже втішить ся Альфонс, коли вернувши домів дізнаєть ся про все, коли дізнаєть ся, якого щастя достигла його мати!

Із великою нетерпеливістю барониха вижидала повороту свого сина.

Цікава була знати, яке вражінє викличе у нього ся вістка, а крім того сама відчувала потребу поділитись із другими тою радісною вісткою.

Чоловік доконче мусить мати когось, щоб міг перед ним виговоритись, особливо в хвилях великої жури або незвичайної радості. А коли так станеть ся, що в найблизшому окруженю нема нікого, то вирабляєть ся тоді у людини дивачна навичка говорити з собою.

Барониха не довго ждала на сина.

Незабаром втворилися двері й Альфонс спинився на порозі. Не потреба було нічого говорити. Було досить того, що заглянувши її радіюче лице, а зразу догадався, що тут сталося в його неприсутності.

Так се вираз лица осіб нам близьких без слів вміє до нас промавляти.

— А! а! гратулюю мамочці! — кликнув зрадівши.

Барониха счудувалася: де б то він на місці дізнався про се, що якийсь час мусіло ще бути закритою тайною перед чужими.

А він ще більше сміявся із її здивованя й почав далше шуткувати:

— Що-ж то, мамочко, думаєте, що я нічого не знаю, що я вже зовсім так дурний чи сліпий, що не годен зрозуміти, що в вашому серденьку діється? Я-ж вас, мамочко, знаю дуже добре! Не треба мені більше, як лиш поглянути вам в очі, щоб зразу вичитати всі тайни маминого серця, наче в розкритій книжці! Ось і тепер! Но, але се, мамочко, щоб ви не казали, а се правдиве для нас щастє, та я прямо не всилі того висказати, як дуже тішуся, що ті ваші заручини вже здійснилися.

Барониха не спинялася довго над догадливістю свого сина, але коли він вже знав про се, почала розводитися над самою справою.

Розказала йому все до ладу, що та як було, поминавши лиш деякі дрібниці, що для матері супроти сина є дещо дражливими.

Се зовсім зрозуміле!!

Зате же догодила собі тим, що попід небеса стала вихвалювати прикмети мушцини, якого незабаром мала вже назвати своїм чоловіком.

Далше почала мріяти про будучність.

Розказувала йому, якими то рожевими барвами розмальовував граф перед ньюю її будуче жите із ним, а сама же також неоднораз додала, що особливо відповідало її бажанням а про що граф ще не успів навіть згадати.

Зараз завтра — далше говорила йому — мають відбутися їхні заручини тихенько серед родинного кружка. Опісля граф має виїхати на якийсь час й оставить її саму,

але се лиш тому, щоб у себе дома приготувити все на прийняте будучої пані того дому.

Доперва після того верне за ньою.

Альфонс уважно слухав слів матері й тішив ся разом з ньою, а рівночасно також обдумував свої наміри на будуче, надіючись, що після заручин матері все зовсім инакше і то на краще змінить ся.

Коли так мати й син сиділи поруч себе й снували рожеві мрії, той, що був предметом тих мрій, граф Байтен, в дома, зараз по другій стороні вулиці, вперто проходжував ся по своїй кімнаті.

Хто знає, чи в ту мить вид того чоловіка не зігнав би був тої щасливої усмішки із уст баронихи та Альфонса!...

Коли-б були побачили той глум, що викривив його уста, в їх душі мусілоб закільчитись дивне, неясне підозріне та прочуте, що кинулиб тяжку тінь на радістю сіяючі їх лиця.

А що-ж доперва, коли-б могли відгадати його думки.

Чи тоді-б вони ще більше не стрівожили ся?...

Але й ми, що із закритого кутка підглядаємо графа, ще не прозріли його намірів наскрізь.

— Справді, а то скоро доходжу до ціли! — тішив ся граф. — Ні не снило ся мені, що так живо піде!

Затирає руки й дальше ходить по кімнаті.

За хвилию стає перед зеркалом.

Оглянув себе веселим поглядом в зеркальній відбитці й зареготав ся якимсь нездержливим та гидким сміхом.

— Но, но, дідусю — говорив до себе у зеркалі — хтоб сказав був, що ти ще спроможеш ся здобути серце жіноче! Ти побіднику жіночого пола! Хоч, що правда, ціле жите ти був собі нічого хлопчисько та мав зовсім гарне поведжене та щасте в любові — але що тепер тобі ще вдало ся звести жіночку і то ще так молоду та вродливу вдовичку!... Ні, про се ти вже хиба і не мріяв! Що?

Відвернув ся. Був в доброму гуморі та хвильку ще проходжував ся по кімнаті.

Вдоволений із себе, почав роздягатись.

— Так вперед, до мети та до побіди — шепотом промовляв до себе — вже незадовго дійдеш туди!...

РОЗДІЛ СХV.

В ПОРЯЧЦІ.

Через декілька хвилин і Лукія і Едита стояли проти себе перед забудованем цирку й нікотра із них не відозвала ся ні одним словом.

Однак їхні думки не йшли в одному напрямі. Кожду із них оживляли зовсім інші почування.

На личку старшої відбив ся зовсім виразно великий жах та клопіт. В чертах же молодшої вказалось дитяче майже здивоване, що звільна стало проходити в тривогу.

Почування такі розмальовують ся на лицах вражливих жєнщин так виразно, що не треба навіть вправного, бистрого ока, бо навіть дитина легко їх відгадає.

Чи-ж мав би се бути сон?

А може се нагле зворушенє, викликане так несподїваною появою Лївії та її хвороба помішали їй думку, що почала вірити немов то Едита в цирку...

Але ні — ні!

Се-ж вона сама стояла перед ньою.

Чейже бачила се власними очима, що сестра вийшла із тих то якраз дверей...

Ні, се не мана!

— Едито! — кликнула — звідки ти тут взяла ся? Звідки вийшла? З цирку? Чи так? Чи мої очі не манять мене?

Молодша перша отямила ся.

Однак слова лиш поволи та із трудом добували ся із її горла. Говорила видно насилу, немов в тяжкому сні будучи.

Голос сестри нарешті привів до тямки Едиту. Не відповіла а тільки сперла свою руку на рамени Лукії та здавленим голосом промовила:

— Ходи із відси, Лукіє — ходім домів — ми зверну-

ли вже увагу людей на себе — починають нам приглядатися!

Молодша, без опору, далась повести, забувши навіть про те, за чим прийшла сюди.

Ні про що не говорили з собою.

Едита не починала розговору, обавляючись, що коли раз тільки перебе мовчанку, буде мусіла вислухати цілого ряду питань поставлених сестрою, питань, на які доконче буде мусіла відповісти а не зможе.

Лукія же не могла відозвати ся, бо дивне якесь прочуте давило її серце, запиняло в горлі; обняло її якесь невисказане, неясне, на-пів лиш свідоме почуте, що та людина, що йде побіч ньої, то не сестра а хтось чужий, що се не може бути Едита...

Але старша таки не могла вже довше знести тої давлячої мовчанки. Із ріжних причин несупокій обіймав її.

А головно хотіла знати, звідки то Лукія взялась якраз під цирком.

Чи зналаб вона про се, що Едита — є там?

Хотіла бути певною, хотіла доконче знати, чи Лукія знала що про се, а коли знала, то звідки...

— Ти ще не відповіла мені на моє питане, Лукійко — почала, нараз перебивши мовчанку — звідки ти тут взяла ся під цирком? Що ти тут робила?

Та вона ледво чула.

Пробудила ся наче зі сну та глянула на сестру. Потім рукою потерла чоло, так немов хотіла стерти мраку, що їй свідому думку заступила, й тоді шепотом промовила:

— Перед цирком?

Доперва тепер усвідомила собі, що йде із сестрою, тепер нагадала за чим вона зайшла в ту сторону міста, де так несподівано зійшла ся з сестрою.

— Аджеж я хотіла прикликати лікаря! — заявила а так звільна почала їй вертати давна свідомість.

Пригадала собі нараз, що не зробила ще того, за чим вийшла із хати.

— Ось так! Бачиш! До лікаря! Мушу вертати! Доктор Болтен також мусить бути в цирку! — скоро говорила.

Хотіла вернути, але Едита її спинила.

— На що тобі лікаря?

Лукія старалась звільнити.

— Мушу! Пусти!

— Алеж бійся Бога — просила Едита — впокійся, май розум! Наколи лікар навіть дійсно був в цирку то мушиш зрозуміти, що вже вийшов із відтам. Оглянься! Аджеж там вже входи замикають! Бачиш?

Дійсно так було.

Вже скрізь замикали, великі ліхтарні, ясним світлом сіяючі перед цирковим забудованем, погасли в ту ж мить, люди мусіли розходитись та вже напевно в цирку ніхто не остав.

— То мушу ще раз піти до його мешканя — заявила Лукія — може він вже вернув.

Се сказавши пішла вперед і то так скоро, що Едита на силу тільки наспівала за ньою.

Остаточно дігнала її й почала допитуватись, що стало такого в дома, що потреба лікаря.

Доперва на кількакратні запити Лукія розповіла Едиті, що стало ся в часі її неприсутности.

Розказала, як Лівія нагло прибула до їхнього мешканя, як там занедужала і як вона, Лукія, вибігла у місто, а потім під цирк, хотівши чимскорше знайти лікаря, де б він не був.

Так дійшли до хати, де жив лікар.

Лукія пішла на гору й сим разом вже застала його. Лікар сказав, що за пів години явить ся коло хорої.

Лукія заспокоєна сим вертала домів із сестрою. Дорогою розказувала дальше про те, що могла доміркувати ся із неясних доривочних слів Лівії, але Едита також не могла пояснити собі, що викликало так дивний стан душі у тої молодой дівчини.

Так дійшли до хати, де мешкали, а супроти того, що там застали, мусіли на хвилю забути про несподівану свою стрічу перед цирком.

Вже в сінях доходив до них прімкий та жалісний плач, що аж серце їм роздирав.

Чим скорше поспішили і втворили двері до свого мешканя.

На ліжку сиділа Лівія, сховавши лице в долоні та тяжко ридаючи, а пані Гегер безпорадно дріботала по

кімнаті, розводячи та ломаючи руки, не знаючи, що почати.

Заглянувши Лукію, підбігла до ньої із виразом жаху та тривоги.

Тремтячи всім тілом кликала:

— Пані! Скільки то страху я пережила!... Поняття не маєте! Ви лиш двері заперли за собою, а вже почало ся.

— Що-ж такого?

— Нараз — розповідала добродушна бабуня, ще тріпочучи із зворушення, а із очевидним вдоволенням, що бодай має вже перед ким виговоритись та що не сама вже із хорою — сама не знаю коли, а може я троха задрімала, бо дуже змученою почувалась — ви-ж се знаєте — коли се бідна панночка збудились. Я знагла почула якісь страшні стогони і, розумієть ся, прочуняла й роздивляюсь, що стало ся. А тут як панночка скочить в гору, так я думала, що стеля підніметь ся. А вона нічого, лиш дивить ся на мене і так дивить ся, кажу панночці, що мені аж не знаю що робилось — так дивні були у ньої очі, коли дивилась на мене. Морозом мене обвело і, правду кажу, я стала бояти ся того погляду. А відтак нагло та панна наближилась до мене і взяла мене за руку а я ні не ворухнулась а сиділа, мов скамяніла. А панна почала щось говорити до мене, але плела такі нісенітницї, що я ні словечка не розібрала із тої божевільної балачки. Ні словечка, кажу, панночці. Плела щось про якогось барона, про якусь паню нещасливу...

— Не може бути? дивувалась Лукія.

— Так є! І се ще говорила, що вона сама дуже нещаслива, що вона бідна та опущена, що хоче піти до вязниці, до свого батька — так говорила, а мені — кажу панночці — так страшно було того слухати, що найрадше я-б була втікла геть, щоб лиш того всього не чути.

Коли-ж Лукія на се не відповідала, часом хиба лиш малозначні питання або виклики втручуючи, старенька дальше розповідала:

— Но, слава Богу Найвищому, що вже панночка вернули, а ось, бачу, ще і з сестрою. Добрий вечір, вам панночко! Но, то може мене тут вже не потрібно, може я тут злишна!

Знова не дістала відповіді, але розговорившись раз, не звертала на се уваги.

— А прийде лікар? — питала.

Лукія притакнула головою та приступила до Лівії, що після висилена обі руки звисла долів.

— Чи вам вже ліпше, панно Лівіє? — співчуваючим голосом спитала, лагідно беручи її за руку.

Вона ж хвилию вдивлялась в неї великими очима, потім сумно всміхнувшись відповіла:

— Тепер вже йому ліпше! Від коли я пішла, від коли мене вже нема, то йому ліпше, о много ліпше...

Її голова повисла на грудь, остовпілим поглядом вона вдивила ся вперед себе.

Пані Гегер тимчасом не стало в кімнаті. Побачивши, що її тут вже не потреба, незамітно зібралась й вийшла, не пращаючись навіть, догадавшись, що в таку пору не час на виміну дрібничкових чемностей.

Едита також не здоровкалась з Лівією.

Аджеж вона чула її відповідь, коли Лукія говорила до ньої і пізнала, що Лівія майже не розуміла того питання. Очевидно була в горячці, або може з якої другої причини була без ясної думки.

Так розгадавши, Едита навіть не приступала до ліжка хорої. Бояла ся, що коли хора її побачить то ще більше схвилюєть ся.

Тихесенько, без шарудіня, не замічена Лівією, висунулась до другої кімнати, осторожно запираючи двері за собою.

Лукія тримала руку хорої. Сіла побіч ньої, але нічого не говорила, не хтівши викликувати неясних відповідей, спонуканих хоробливою уявою.

Так в кімнаті була цілковита тишина й бути може, що сей спокій поділав усипляючо на розбурхані нерви хорої. Її голова хилилась все низше та низше.

Коли по якомусь часі Лукія похилилась над ньою, щоб заглянути що вона робить, побачила, що Лівія мала замкнені очі а віддих досить мірний.

Без найменшого труду вдало ся положити хору на м'ягкій отомані. Спокійний, глибокий віддих доказував, що хора спить. Тоді, тихесенько, щоб хорої не збудити,

підняла ся Лукія, хтівши вийти до другої кімнати.

Коли се до її ух долетів якийсь стукіт.

Вона чула, що втвирають ся входові двері та хтось йде сїньми в напрямі до її мешканя.

Ось вже близенько.

— Се певно лікар! — подумала, бо розпізнала добре скорий та сильний хід мущини.

Підійшла до вдерий, що вели до сїний і втворила їх, бо не мала ніякого сумніву, що се той вижиданий гість приходить.

Рівночасно, коли підійшла під двері, постукав хтось у них і на порозі дійсно з'явив ся ніхто другий, а вижиданий доктор Болтен.

Доsvідчений лікар оком повів по кімнаті й зараз вглянув лежачу на отомані дівчину; догадав ся сейчас, що се хора, до якої його покликано.

Коротко поздоровкавшись із Лукією, підійшов до отомани та його погляд спочав на червоному личку Лівії.

Зараз запримітив як хора нервово порушала руками спід покривалом, яким її Лукія прикрила.

Сїв побіч та попросив розказати, який перебіг мала хвороба від початку аж до його прибуття.

Колиж Лукія на хвилю здержалась, він спитав:

— А чи пані не звісно, що викликало у ньої сей теперішній стан?

Лукія заперечила головою.

Дійсно, вона сама не мала понятя про се, що могло бути причиною того хробливого стану Лівіїної душі та цілої хробоби.

— Догадуюсь, сказала після надуми — що мусїло зайти щось такого, що спричинило зірване зносин моєї подруги із її судженням, бо пан доктор хиба пригадують собі, що вона була зарученою.

— Як пані могли прийти до сього?

— Стілько я могла бодай доміркувати ся із тих неясних, поодиноких слів, що вона в горячці сказала. Однак застерігаю ся, пане лікарю, що се лиш мій здогад, ніщо певного, а не все можна вірити в те, що хорі в горячці говорять. Ніщо певного сама не знаю.

НОВІ КНИЖКИ

Твори Олеся (поезії)	\$1.25
Панна ді Мопен — роман	.90
На воді — роман	.60
Всесильний доляр	.60
Серед куль	.15
Бо війна війною	.15
Рідні гості	.15
Мірти й кипариси	.40
Сурма, січові пісні	.35

РЕКОРДИ УКР. КАПЕЛІ

15032 Почаївська Божа Мати. Через поле широкее.
15033 Верховино. Ой у полі Барисполі.
15034 Ой горе калині. Щедрик. Коза.
15035 Ой сивая зазуленька. Коломийка. В Йордані. по \$1.50 за подвійний рекорд

M. PASICHNIAK

216 DUFFERIN AVE.,

WINNIPEG, MAN.

ФЛІРТ

або

ТИХА РОЗМОВА ЗАЛЮБЛЕНИХ

600 ПИТАНЬ ТА ВІДПОВІДЕЙ

НОВЕ СПРАВЛЕНЕ ВИДАНЕ

Ціна 50 цт.

Коли хочете весело забавити ся
чи то в товаристві, чи в дома в гуртку
знайомих — то купіть собі ФЛІРТ.

Ся забава є вельми цікава так
для молоді, як і старших.

55

-ий сшиток своєї великої повісти виїде
з друку дня 15-го лютого 1924 р.